

transfer

VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

Golden opportunities in schatrijke Golfstaten

nuffic

6

jaargang 15 | april 2008

CULTUUREXPERT TROMPENAARS OP JAARCONGRES NUFFIC | VLIEGENDE HOLLANDER | SAMEN
ONDER EEN KLAMBOE | SELECTIE EXPAT KAN BETER | ALLOCHTONEN OP STAGE IN TURKIJE EN
MAROKKO | CONFERENTIE ONDERZOEKSSAMENWERKING MARKEERT NIEUW BEGIN

Transfer is een onafhankelijk vakblad voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs en onderzoek. *Transfer* is een uitgave van de Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs. Verschijnt negen keer per jaar.

Redactie

Els Heuts (hoofdredacteur),
Gerben Hoetink

Aan dit nummer werkten mee

Annemieke Bosman, Gwenda Knobel,
Jon van Langeveld, Johannes Odé,
Ornella Porcu, Martine Postma,
Klari Simonet, Mariken Stolck,
Robert Visscher, Guus Wijngaards

Beeld

C. Anderson/HH, Taco Anema,
Anzenberger/ HH, Arabian Eye/HH, Caro
Bonink, Roel Burgler, J. Ladefoged/VII/
HH, Jon van Langeveld, Serge Ligtenberg,
Johannes Odé, Arenda Oomen, Fred Prak,
Jeroen Toirkens, Sara de Wit

Redactieraad

David Bohmert (Nether),
Madeleine Gardeur (Universiteit van
Groningen), Joep Huiskamp
(Technische Universiteit Eindhoven),
Yvonne van de Meent, Fred Paats (ITC)

Redactieadres

Nuffic, Postbus 29777, 2502 LT Den Haag,
tel. 070 – 426 0126 / 426 0144,
fax 070 – 426 0399,
e-mail eheuts@nuffic.nl,
ghoetink@nuffic.nl

Abonnementen

Transfer is gratis verkrijgbaar.
Geïnteresseerden kunnen zich voor
een gratis abonnement aanmelden via
www.ikabonneermij.nl/transfer,
bellen naar DUO-tijdschriftenservice
030 – 263 1089 of een e-mail sturen naar
info@ikabonneermij.nl.

Abonnementenadministratie

Nuffic, Transfer, Postbus 29777,
2502 LT Den Haag, tel 070 – 426 0271

Advertenties

Bureau van Vliet, tel 023 – 571 4745

Vormgeving en lay-out

Sabrina Luthjens BNO en Brigitta Opstal
(www.makingwaves.nl)

Druk

Drukkerij Deltahage, Den Haag

Overname artikelen

Het overnemen en vermenigvuldigen
van artikelen uit *Transfer* is slechts
geoorloofd na schriftelijke toestemming
van de hoofdredactie.

Foto omslag

Dubai by night: de skyline van de
hoofdstad Verenigde Arabische Emiraten.
Foto: Joachim Ladefoged/VII/Hollandse
Hoogte

Transfer 7 verschijnt 1 mei 2008

transfer

Exit kennisbeurzen?

Ruim vier jaar zingt het fenomeen kennisbeurzen in het hoger onderwijs rond. De regeling voor studenten van buiten de Europese Economische Ruimte (EER) is al diverse keren uitgesteld. De instellingen keken dan ook reikhalzend uit naar de definitieve regeling zodat zij zouden weten waar ze precies aan toe waren.

Die duidelijkheid is er nu. Begin maart ontvingen alle universiteiten en hogescholen een lijst met de exacte bedragen per instelling. Met ingang van 2009 krijgen zij in totaal een bedrag van 50,2 miljoen euro om het wegvallen van de bekostiging voor niet-EER studenten te compenseren. Een deel van dat bedrag (15,5 miljoen) zou verdeeld worden onder de noemer kennisbeurzen. De bedoeling was dat universiteiten en hogescholen dat geld zouden gebruiken om talentvolle studenten aan te trekken. Als ze daar succesvol in waren, konden ze er op termijn geld bij krijgen. Slecht presterende instellingen konden een deel van hun budget kwijttraken.

Minister Plasterk haalt nu een streep door dit beleid. Een apart budget voor de kennisbeurzen en monitoring ervan acht hij niet wenselijk. De bewindsman vindt het belangrijker om instellingen aan te kunnen spreken op hun totale internationaliseringsbeleid en niet alleen op de omgang met niet-EER studenten.

Het is nu aan de instellingen of zij al dan niet kennisbeurzen gaan verstrekken. "De herziening van de bekostiging is een mogelijke aanleiding voor instellingen hernieuwde beleidskeuzes te maken in het kader van het internationaliseringsbeleid", aldus de minister in een brief aan de koepels en instellingen.

Vooruitlopend op de afschaffing van de bekostiging voor niet-EER studenten heeft een aantal universiteiten en hogescholen de afgelopen jaren de tarieven voor deze groep flink opgeschroefd. Minister Plasterk heeft al aangegeven dat hij het nergens voor nodig vindt om het collegegeld fors te verhogen. Maar verbieden wil hij het niet. Ter compensatie kunnen instellingen kennisbeurzen geven. De vraag is op welke schaal dat gaat gebeuren. De studentenbonden vrezen dat niet-Europese studenten de melkkoe zullen worden van het Nederlands hoger onderwijs. De tijd zal leren of die vrees gegrond is.

ELS HEUTS

eheuts@nuffic.nl

8

'Benoem eens een Japanner in het bestuur'

Het hoger onderwijs zou veel effectiever kunnen omgaan met culturele diversiteit, meent Fons Trompenaars. "Veel docenten doen gewoon hun Nederlandse dingetje, maar dat werkt niet bij internationale groepen", weet de cultuurexpert en internationale managementgoeroe. Een buitenlander in de top zou al veel schelen.

12

Kennis moet de nieuwe olie worden

Nu het einde van de olie in zicht komt, zoeken de landen rond de Perzische Golf andere middelen om hun welvaart zeker te stellen. De schatrijke Golfstaten willen slagvaardige kenniseconomieën worden. Daarom zetten ze nu krachtig in op onderwijs. Dat betekent gouden kansen voor buitenlandse universiteiten. Ook Nederland hoort de kassa rinkelen.

18

Alloctonen op stage in Turkije en Marokko

Voor autochtone mbo-studenten is een tijdje naar het buitenland al niet vanzelfsprekend. Maar voor allochtone mbo'ers is de drempel nóg hoger. Om ook deze groep internationale ervaring te geven, zetten steeds meer mbo-scholen stageprojecten op touw in het vaderland van de ouders van de studenten.

22

Conferentie markeert nieuw begin

Tijdens de internationale conferentie 'Knowledge on the Move' discussieerden wetenschappers, beleidsmakers en ontwikkelingswerkers over ontwikkelingsonderzoek. Minister Koenders noemde het een cruciale conferentie.

En verder

2 Colofon en redactioneel 4 Nieuwsberichten 11 Column Guus Wijngaards
 16 Utrechtse onderwijsparade over internationalisering 17 Vliegende Hollander 21 Selectie expat kan beter
 24 Onderzoek zonder grenzen 26 Onderzoeksstage in Madagascar 28 On the job 31 Agenda

‘Internationalisering gaat nieuwe fase in’

Het VSNU-café van 4 maart ging over internationalisering.

Foto: Arenda Oomen

Na het binnenhalen van zoveel mogelijk buitenlandse studenten, is een nieuwe fase in de internationalisering aangebroken. Het hoger onderwijs heeft nu te maken met een wereldwijde concurrentiestrijd om toptalent. Dat betoogde Frans van Vught, oud-rector van de Universiteit Twente en nu werkzaam in Brussel, vorige maand tijdens het VSNU-café. De driemaandelijke

informele discussiebijeenkomst van de universiteitenvereniging stond dit keer in het teken van internationalisering.

Van Vught hamerde op het belang van een universiteit met reputatie. Met een buitenlands verblijf aan een topuniversiteit kun je je opleiding *upgraden*, maar veel studenten letten volgens hem niet op de kwaliteit van een instelling.

Volgens Trude Maas, voorzitter van de raad van toezicht van de Nuffic, moet internationalisering zich niet beperken tot de 10 procent bollebozen. “Het is van groot belang dat alle studenten internationale ervaring opdoen”, stelde zij.

De aanwezige studenten zeiden het gebrek aan informatie nog steeds als de grootste hindernis te ervaren. Vaak weten zij niet wat hen te wachten staat als zij in het buitenland gaan studeren. Dat komt ook doordat instellingen nog te vaak samenwerken op basis van vriendschappelijke contacten tussen rectoren, in plaats van goed op elkaar aansluitende studieprogramma’s. “Studenten moeten veel meer worden gewezen op de mogelijkheden om in het buitenland te gaan studeren”, stelde Fabienne Hendriks, van het Interstedelijk Studentenoverleg. Volgens haar gebeurt dat niet omdat instellingen bang zijn studenten kwijt te raken. (EH)

Minder animo voor Erasmusbeurs

Voor het tweede achtereenvolgende jaar is de belangstelling voor een Erasmusbeurs gedaald. Vorig studiejaar gingen 4.501 Nederlandse studenten in het kader van het Europese mobiliteitsprogramma de grens over. In de jaren 2005/2006 en 2004/2005 waren dat er nog respectievelijk 4.623 en 4.742. Vooral universitaire studenten maken minder gebruik van de Erasmusbeurs. Binnen die groep nam de belangstelling met ruim 7 procent af. Bij hbo-studenten steeg de deelname juist, met ongeveer 3 procent. De tanende belangstelling past niet in het streven naar meer mobiliteit, waaraan Nederland zich in 2000 heeft gecommitteerd. Toen werd binnen de

Europese Unie afgesproken dat het aantal studenten dat met een Erasmusbeurs op reis gaat, in 2013 gegroeid moest zijn tot in totaal 3 miljoen.

Het Nationaal Agentschap van het Europese Leven Lang Leren Programma is inmiddels een onderzoek begonnen om de oorzaken van de daling te achterhalen en om internationale mobiliteit gedurende de opleiding aan te moedigen. De resultaten van dat onderzoek zijn naar verwachting deze zomer bekend.

Ook in Denemarken, Ierland, Italië, Finland, Zweden, Engeland en IJsland neemt de uitgaande mobiliteit af. In de andere Erasmus-landen is een stijging te zien van zo’n 7 procent. (EH)

Kennisbeurzen van de baan

Universiteiten en hogescholen ontvangen per september 2009 geen apart budget voor kennisbeurzen. De instellingen krijgen in totaal een bedrag van 50,2 miljoen euro toegekend om het wegvallen van de bekostiging voor studenten van buiten de Europese Economische Ruimte te compenseren. Volgens eerdere berichtgeving zou 15,5 miljoen euro onder de instellingen worden verdeeld onder de noemer kennisbeurzen. Minister Plasterk is daarvan afgestapt. "In het perspectief van de beoogde strategische agenda inzake internationalisering wordt de idee van bestuurlijke oormerking en specifieke monitoring onder de noemer Kennisbeurzen verlaten", schrijft hij in een brief aan de koepels en instellingen. De minister zegt dat hij het belangrijker vindt om instellingen te kunnen aanspreken op

internationalisering in den brede en niet alleen op de omgang met niet-EER-studenten.

Een aantal universiteiten en hogescholen heeft de afgelopen jaren het collegegeld voor studenten van buiten Europa flink verhoogd. Een bacheloropleiding kost bij de Universiteit Maastricht 8.000 euro. In Groningen betaalt een niet-EU student tandheelkunde of geneeskunde 32.000 euro. Bij een aantal hogescholen is het tarief vastgesteld op 7.200 euro. Maar zowel de zittende als de nieuwe studenten ontvangen een tegemoetkoming van 3.700 euro. Saxion Hogescholen geeft de 10 procent beste niet-EU-studenten nog een extra tegemoetkoming waardoor zij in feite het wettelijke collegegeld van 1.565 euro betalen. Fontys Hogescholen kent excellente studenten een bonus van 1.500 euro toe. (EH)

Universiteiten halen banden met India aan

De bibliotheek van het prestigieuze Indian Institute of Management in Bangalore.

Een aantal universiteiten heeft onder aanvoering van de VSNU in maart een bezoek gebracht aan India. Doel van de zevendaagse missie was de bekendheid van de Nederlandse universiteiten te vergroten. De delegatie sprak onder meer met het Indiase ministerie van hoger onderwijs, de Association of Indian Universities en bestuurders van universiteiten. Nederlandse universiteiten willen graag samenwerken met Indiase topinstellingen, maar de concurrentie is groot. Als opkomende

economie is India is erg in trek en landen als Frankrijk, Duitsland en Groot-Brittannië timmeren er flink aan de weg met grootschalige campagnes. Het Nederlandse hoger onderwijs heeft tot nu toe, op een aantal samenwerkingsverbanden na, niet veel voet aan de grond gekregen in India. Ook een Neso-kantoor is er nog niet. De vele bezoeken van individuele instellingen zouden aan Indiase kant tot irritatie leiden. De Nederlandse universiteiten hebben daarom besloten om de Indiase onderwijs-

markt gezamenlijk te bewerken. Er is inmiddels ook een website voor het werven van Indiaas wetenschappelijk talent. Via www.dutchsciencecareers.in kunnen universiteiten vacatures voor promotieplaatsen bekendmaken die zij specifiek aan Indiase studenten willen aanbieden. Naast de universiteiten van Eindhoven, Tilburg, Groningen en Leiden, namen ook de KNAW, NWO, de Nuffic en het ministerie van onderwijs deel aan de missie. (EH)

Windesheim loopt 'schrikbarend' achter

Het internationaliseringsbeleid van Hogeschool Windesheim kent geen focus, geen samenhang en geen regie. Die harde conclusie trekt onderzoeksbureau iE&D Solutions, dat het internationaliseringsbeleid van de Zwolse hbo-instelling onderzocht.

Bij Windesheim staat internationalisering volgens de onderzoekers veel lager op de agenda dan bij de andere brede hogescholen. "Windesheim ontbeert een krachtig, inspirerend en

schooloverstijgend leiderschap en visie", staat in het onderzoeksrapport. Jaren achtereen trokken de opleidingen van Windesheim noodgedwongen hun eigen plan. Uit het rapport blijkt overigens dat sommige opleidingen het zonder die bezielende leiding nog niet eens zo slecht hebben gedaan. Opmerkelijk is ook dat de Zwollenaren op het deelterrein ontwikkelingssamenwerking wel laten zien vooruitstrevend te kunnen zijn.

Toch spreken de onderzoekers

van een "schrikbarende achterstand" als het gaat om visie en vorming van een strategische agenda. Windesheim hoopt deze achterstand in te halen door een projectgroep internationalisering aan te stellen. De projectgroep zal worden geleid door Hans de Wit, *dean* van het Windesheim Honours College, de nieuwe driejarige internationale bacheloroopleiding. Dit najaar moet de groep met een breed instellingsplan internationalisering komen. (GH)

Foto: Roel Burgler

Buitenlandse stage moet meer nut krijgen

Een studie of stage in het buitenland levert een aantoonbare bijdrage aan de beroepscompetenties van studenten, maar het rendement kan veel hoger. Dat blijkt uit onderzoek van Maarten Regouin, lector aan de Hanzehogeschool Groningen. Regouin vroeg studenten naar de meerwaarde van een verblijf in het buitenland. De persoonlijke leerervaring bij een buitenlandse stage of studie wordt als verrijkend ervaren. De studenten hebben echter matig het idee dat ze hierdoor beter hun beroep kunnen uitoefenen. Volgens Regouin ligt dat aan de voorbereiding op en de begeleiding tijdens de stage. Daar moet veel meer werk van gemaakt worden, waardoor het buitenlandse verblijf aan kwaliteit wint en het een veel

hogere aantoonbare meerwaarde zal opleveren.

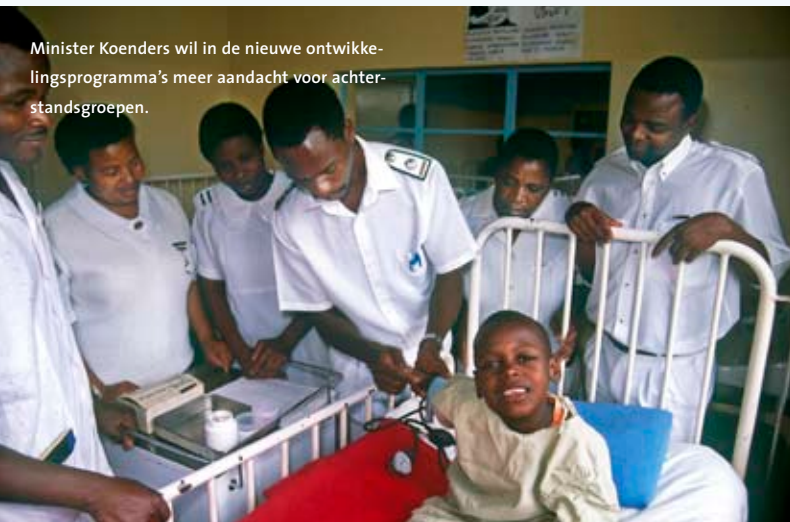
Uit het onderzoek, dat in maart werd gepresenteerd, bleek dat 70 procent van de Groningse studenten die naar het buitenland gaan, in vier landen terecht komt: Curaçao, de Nederlandse Antillen, België en Zuid-Afrika. "Dat zijn landen waar merendeels Nederlands wordt gesproken. Als het gaat om de competentie meertaligheid heb je niet zo veel aan zo'n buitenlandervaring. En ook wat betreft interculturele competenties doe je daar veel minder ervaring op dan bijvoorbeeld in Madagascar", aldus Regouin. Het onderzoek wordt gebruikt om internationalisering aan de Hanzehogeschool te professionaliseren. Regouin: "Wij willen wereld-

Lector Maarten Regouin.

burgers maken van onze studenten maar dan moet je wel weten hoe je dat moet doen. In dit onderzoek wordt een aantal basale vragen beantwoord." (EH)

Minister Koenders wil in de nieuwe ontwikkelingsprogramma's meer aandacht voor achterstandsgroepen.

Koenders zet ontwikkelingsprogramma's VOORT

De NFP en NPT-programma's worden voortgezet, zij het met de nodige aanpassingen. Minister Koenders laat in een brief aan de Tweede Kamer weten dat er geen fundamentele wijzigingen in de opzet van de ontwikkelingsprogramma's nodig zijn. Een evaluatie heeft uitgewezen dat er in de uitvoering nog wel wat moet verbeteren.

In beide programma's wil Koenders meer aandacht voor achterstandsgroepen en -gebieden. Enkele fragiele staten worden toegevoegd. In het NFP-programma (beursprogramma voor *mid-career* professionals uit ontwikkelingslanden voor een studie aan een Nederlandse instelling) wil hij erop toezien dat 50 procent van de beurzen verleend zal worden aan vrouwen.

Het NPT-programma (capaciteitsversterking van postsecundair onderwijs in ontwikkelingslanden waarmee bilateraal wordt samengewerkt) moet beter aansluiten bij het gevoerde onderwijsbeleid in de betreffende landen en zich minder dan nu richten op geïsoleerde projectactiviteiten.

De aanvraag- en toekenningsprocedures zullen worden versimpeld en waar mogelijk gedigitaliseerd. Dit moet de hoge werklast reduceren. De ambassades zullen een actievere rol krijgen.

Afgelopen zomer ontstond grote commotie toen minister Koenders de afbouw van de programma's aankondigde. Het onderwijsveld vreesde voor de continuïteit van de samenwerkingprogramma's. Bestaande projecten dienden afgebouwd te worden, terwijl er nog geen nieuw beleid geformuleerd was. Bij de betrokken instellingen begint de tijd te dringen omdat de toekenning van beurzen aan studenten uit ontwikkelingslanden afgerond moet worden. Over het toekomstig beheer van de programma's, die nu bij de Nuffic zijn ondergebracht, is nog niets bekend. (GH)

Buitenlands nieuws

Geen buitenlandse campus in India

India blijft buitenlandse universiteiten weren die zich in het land willen vestigen. Een poging tot een wetswijziging riep zo veel protest op, dat de huidige regering het onderwerp waarschijnlijk geen tweede keer oppakt. De kritiek is afkomstig van enkele communistische partijen en invloedrijke academici. Zij vinden dat het geld dat anders in de zakken van de buitenlandse instellingen verdwijnt, beter in het Indiase hoger onderwijs geïnvesteerd kan worden en denken dat maar een klein deel van de Indiase samenleving van het buitenlandse onderwijs zal kunnen profiteren. Veel buitenlandse universiteiten hebben inmiddels creatieve uitwisselingsprogramma's geïntroduceerd, zogenaamde *twining arrangements*. Daarbij volgen Indiase studenten het eerste deel van het curriculum op een private instelling in India, waarna ze in het buitenland hun studie kunnen afmaken.

Harvard-publicaties gratis op internet

De kunst- en wetenschapsfaculteit van Harvard University heeft in februari besloten haar wetenschappelijke artikelen voortaan openlijk op internet te publiceren. Het auteursrecht wordt overgedragen aan de universiteit. Tot nu toe lag het bij de uitgever van wetenschappelijke tijdschriften. Harvard is de eerste Amerikaanse universiteit die van deze regel een standaardregel maakt. Met het besluit tot *open access* wil Harvard het bereik van de artikelen vergroten. Door de hoge abonnementskosten zijn de oplagen van wetenschappelijke tijdschriften steeds verder teruggelopen. Daarnaast is er kritiek op de exclusiviteitsregel die wetenschappers verbiedt een artikel in meerdere tijdschriften te publiceren.

Poetin of de brandweer?

Op bevel van de rechter heeft de European University in Sint Petersburg in februari haar deuren moeten sluiten. Officieel omdat de instelling de uitkomst van een brandveiligheidscontrole had genegeerd. Maar met de politieke rel over de sluiting van de British Council-kantoren vers in het geheugen en de presidentsverkiezingen in zicht, wezen de internationale media al snel naar Vladimir Poetin. Temeer omdat de private universiteit vorig jaar, na deelname aan een EU-project rond het monitoren van verkiezingen, de toorn van de president opwekte. Rector Nikolaj Vakhtin noemt de complottheorie echter 'een fantasieverhaal'. Maar ook hem is de ware reden achter de sluiting een raadsel. Maksim Reznik, leider van de lokale oppositiepartij, weet zeker dat de universiteit dicht moest vanwege het EU-project. Ondanks de rustig verlopen verkiezingen is de kwestie nog niet opgelost. De universiteit is voorlopig uitgeweken naar collegezalen van andere niet-staatsgebonden instellingen. (GH)

INTERVIEW

HOUGLERAAR

FONS TROMPENAARS

WIL AANDACHT VOOR

BUITENLANDERS ÉN

ALLOCHTONEN

‘Maak gebruik
van de diversiteit
om de hoek’

Hij reist de hele wereld over om toonaangevende bedrijven te adviseren over multicultureel management. Culturele diversiteit is cruciaal voor innovatie, meent Fons Trompenaars. In april spreekt de cultuurexpert op het jaarcongres van de Nuffic.

Omgaan met cultuurverschillen is het Leitmotiv in het leven van Fons Trompenaars (1953). Het begon thuis al, met een Franse moeder en een Nederlandse vader. “Bij de familie in Frankrijk ging het heel anders toe dan in Nederland”, vertelt hij. “Dat fascineerde mij.” Trompenaars behoort tot de wereldtop van managementconsultants. Hij is bekender in het buitenland dan in ons land. Sinds september 2007 is hij, aan de Vrije Universiteit Amsterdam, hoogleraar *cross-cultural management*.

Organisaties kunnen volgens Trompenaars veel winst boeken met culturele diversiteit. Het is een kritische succesfactor voor wereldwijd opererende organisaties. Over dat onderwerp zal ook zijn voordracht gaan op het jaarcongres van de Nuffic, dat gewijd is aan het thema ‘sterker over de grens’. “Het blijkt dat innovatie enorm lijdt onder culturele diversiteit, maar er ook veel aan te danken heeft. Als die diversiteit goed wordt geleid, kun je er heel veel uithalen. Want innovatie is in essentie het combineren van tegengestelde waarden. Dan kom je tot nieuwe inzichten. Maar het kan ook ontaarden in chaos, in een toren van Babel. Het verschil zit ’m in het leiderschap.”

Ook in het hoger onderwijs ontstaat steeds meer culturele diversiteit. “Internationalisering gebeurt overal om je heen. Daar hoef je niet meer voor naar het buitenland. Ik zie het bij mijn studentengroepen waar ook veel niet-Nederlandse studenten in zitten. Zo’n multiculturele groep is heel stimulerend. Als ik een *case* behandel, krijg ik totaal verschillende antwoorden. Dat gebeurt niet als ik een groep heb met alleen maar Nederlanders of Chinezen. Die verschillende gezichtspunten maken het boeiend. Zo krijg je een soort *mirror image* van de realiteit om je heen. Internationaal werken verrijkt je beeld van de realiteit.”

Uitsloverij

Het hoger onderwijs zou effectiever kunnen omgaan met culturele diversiteit, vindt Trompenaars. “Veel docenten doen gewoon hun Nederlandse dingetje, maar dat werkt niet bij internationale groepen. Maak ze daar bewust van.” De cultuurexpert schudt de voorbeelden uit zijn mouw. “Neem de verschillende leerstijlen. Een typisch Amerikaans model is om

eerst een *case* in te brengen en de zaak daarna breder te trekken. Als je dat in Frankrijk doet, word je afgebrand. Daar begin je met de theorie.” Ander voorbeeld: “Als je aan Amerikanen een vraag stelt, krijg je onmiddellijk antwoord, of ze er nu over hebben nagedacht of niet. Aziaten zien dat als uitsloverij. Met een gemengde groep moet je er dus voor zorgen dat de Amerikanen niet de boel overschreeuwen, want dan hoor je de Aziaten helemaal niet meer.”

Ook bij groepsopdrachten kunnen cultuurverschillen een rol spelen. “In Nederland wordt snel gezegd: Jantje of Pietje heeft wat minder gedaan. Maar bij Chinezen moet je niet proberen te onderscheiden wie wat heeft gedaan. Dat accepteren ze niet. Het teamgevoel is bij hen veel sterker.”

Ook met grapjes maken is het soms uitkijken geblazen, weet hij uit eigen ervaring. “Ik hou er wel van om iemand in de maling te nemen. In Nederland kan dat. Amerikanen kunnen er tot op een bepaalde hoogte tegen, maar grapjes over man/vrouwverhoudingen worden bijvoorbeeld niet gewaardeerd. Ik was een jaar of tien geleden in Amerika voor een cursus multicultureel management met dertig vakgenoten. Ik introduceerde mijzelf, vertelde dat ik 43 was en zei: ‘Als u denkt dat ik er oud uitzie, komt dat niet doordat ik zoveel reis, maar doordat ik drie dochters hebt.’ Drie vrouwen liepen onmiddellijk de zaal uit. En de week moest nog beginnen.”

Zelfoverschatting

Trompenaars is een veelgevraagd consultant op het gebied van internationaal management. Wat is volgens hem nodig om hogescholen en universiteiten internationaler te laten opereren? “Het zou een groot verschil maken als het management van onderwijsinstellingen internationaal samengesteld was. Neem een Fransman of een Japanner op in het college van bestuur. Dan krijg je heel andere discussies.”

Multicultureel management zou in het hoger onderwijs in veel meer vakken moeten worden ingeweven, vindt Trompenaars. Een tijdje geleden had hij op de VU een bijeenkomst met collegahoogleraren. “Ik stelde voor om eens te discussiëren over multicultuuraliteit in relatie tot hun vakgebied. Ze wisten niet waar ik het over had.”

Jammer vindt hij het, dat er zo weinig aandacht is

voor cultuurverschillen. “Daardoor mislukt driekwart van de grensoverschrijdende overnames. Je hebt straks twee tot drie miljard niet-Amerikanen. China en India worden gigantische economieën. Dan moet je effectief met die culturen kunnen omgaan. Als je dat kunt, heb je de *deal* binnen. Voor een handelsnatie als Nederland is dat van groot belang.” Maar Nederlanders zijn volgens Trompenaars niet bijzonder getalenteerd in het begrijpen of willen begrijpen van andere culturen. “Ze overschatten zichzelf een beetje. Ze vinden dat ze heel veel talen spreken. Dat doen ze ook, maar allemaal heel slecht. Die zelfoverschatting zie je terug in hun culturele gedrag. Dat is toch een beetje dat protestantisme. Zo van: er is maar één waarheid en die zal ik je even uitleggen. Zo’n houding is natuurlijk niet echt bevorderlijk voor een goede omgang met andere culturen.”

Ambitieuze studieklimaat

De internationale mobiliteit onder studenten neemt steeds meer toe. De verwachting is dat in 2020 wereldwijd 6 miljoen studenten in het buitenland zullen studeren. Zelf vertrok Trompenaars op zijn 22-ste, als net afgestudeerd econoom, naar de Verenigde Staten, waar hij promoveerde aan de University of Pennsylvania. “Het was hard werken aan zo’n gerenommeerde universiteit”, weet hij nog. “Het was een heel ambitieus studieklimaat. Daar kunnen we in Nederland van leren. Bij Nederlandse universiteiten is de koffie altijd slecht, de bewegwijzering niet in orde. Niemand weet waar 5A 23E

is. Dat soort dingen. In Amerika is dat allemaal veel professioneler geregeld.”

Nederland wil graag meer internationale studenten trekken, maar is vooralsnog een B-bestemming. Hoe kan de aantrekkingskracht van ons hoger onderwijs worden vergroot? “Je moet dat combineren met de sterke punten van Nederland, bijvoorbeeld onze handelsgeest, het innovatief vermogen en de kennis van watermanagement. Die speerpunten moet je met elan neerzetten, je moet er tophoogleraren voor aantrekken en het bij een paar universiteiten beleggen. Daar creëer je een *top of the world* en dat is aantrekkelijk voor goede studenten.

Je moet dan wel keuzes maken, want die kennis verspreiden over dertien universiteiten heeft geen zin. Zelfs Amerika met 360 miljoen inwoners heeft maar dertien topuniversiteiten.”

Maar we moeten ons niet te veel fixeren op buitenlands talent, vindt Trompenaars. Hij vindt het minstens zo belangrijk om energie te steken in allochtone jongeren. “Het is vaak de derde generatie die het goed doet. Neem Silicon Valley, een van de meest innovatieve regio’s in de wereld. De eigenaren van die bedrijven zijn allemaal tweede- of derde-generatie allochtonen. Ze hebben vaak een enorme ambitie en het talent om culturen met elkaar te verbinden. Nederland heeft wat dat betreft een enorm potentieel, mits het goed wordt gestroomlijnd. We moeten veel meer gebruik maken van de culturele diversiteit die hier om de hoek zit.”

ELS HEUTS

“Met een Japanner in het college van bestuur krijg je heel andere discussies”

CULTUUREXPERT EN INTERNATIONAAL MANAGEMENTGOEROE

Fons Trompenaars studeerde economie aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Na zijn promotie trad hij in dienst bij Shell. In 1989 startte hij het *Centre for International Business Studies*, later omgedoopt in Trompenaars Hampden-Turner, waar hij nog steeds de scepter zwaait. Trompenaars verwierf faam met zijn boek *Riding the Waves of Culture*. Andere titels van hem zijn: *Zakendoen over de grens*, *The Seven Cultures of Capitalism* en *Building Cross-Cultural Competence*. Zijn laatste boek, *Creativiteit en Innovatie*, verscheen in november 2007. Sinds september is hij hoogleraar *cross-cultural management* aan de VU. (EH)

NUFFIC JAARCONGRES

Fons Trompenaars is een van de drie sprekers op het jaarcongres van de Nuffic op 8 april. Thema van het congres is: *Nederland sterker over de grens*. Het ochtendprogramma bestaat uit een aantal workshops, 's middags staan drie lezingen en een discussie op het programma. Meer informatie over het programma en aanmelding via www.nuffic.nl/jaarcongres.

Onvermijdelijk internationaal

Een auto die praat, die op internet voor je uitzoekt waar dat restaurant is en die je er vervolgens nog heen brengt ook. Neuro- en nanotechnologie als drijvende krachten achter de medische wetenschappen die ons leven niet alleen drastisch zullen verlengen, maar ook dramatisch kunnen verbeteren. Bijvoorbeeld met neurobiochips die een falend geheugen herstellen.

Snel wijzigende technologieën hervormen onze maatschappij en daarin veranderen we zelf ongemerkt mee. Als consument nemen we geen genoegen meer met slechte service of gebrekkige keuze en kwaliteit. Internet maakt ons als consument steeds machtiger en mondiger. Het zich steeds vernieuwende web zal gebruikersvriendelijkheid hoog in het vaandel houden en nieuwe bedrijfstakken laten ontstaan op het terrein van amusement, *retail*, gezondheid, veiligheid en onderwijs. Maar soms lijkt het wel alsof het onderwijs – in Nederland net zo goed als in andere landen – een speciale plaats inneemt onder maatschappelijke sectoren die veranderen door technologische ontwikkelingen. Alsof het onderwijs een aparte wereld is waarin alleen oude waarden, zoals frontale kennisoverdracht en klassikale reflectie, vormend mogen zijn. Alsof onderwijs geen taak zou hebben om mensen voor te bereiden op het leven en werken in de moderne maatschappij en daartoe geen gebruik zou mogen maken van multimediale technologieën en internet (*e-learning*).

Voor een deel is dat beeld helaas juist. We constateren irritante verlamingsverschijnselen bij sommige managers en onderwijsgeevenden als het aankomt op daadwerkelijke veranderingen van dagelijkse les- en leersituaties met behulp van nieuwe technologieën. Toch gebeurt er daarnaast gelukkig een heleboel en zien we dat *e-learning* langzaam maar zeker geïntegreerd raakt in dagelijkse leerprocessen. Welke ontwikkelingen als gevolg van technologische vindingen zijn op korte en middellange termijn in het onderwijs te verwachten? We zullen snel meer kennis verwerven over hoe we leeromgevingen moeten ontwerpen die gebruikmaken van *games*,

simulatieomgevingen en zogenaamde online *pedagogical agents*. Binnen de academische wereld zullen we de roep om vrij beschikbaar onderzoeksmateriaal – immers met overheidsgeld verkregen – vertaald zien worden in vrij toegankelijke bibliotheeksystemen. Er zullen goede

methoden komen om informeel en formeel leren bewust te integreren. Veel van het leren gebeurt immers informeel, buiten gestructureerde leerprogramma's om.

Een dergelijke integratie zou een enorme winst betekenen. De huidige, gesloten elektronische leeromgevingen zullen op een veilige manier worden opengesteld voor *social software* op internet. Onderwijsinstellingen hebben soms veel geld geïnvesteerd in eigen ICT-systemen en elektronische leeromgevingen. Dit zijn veilige, gesloten systemen die draaien op software die geschikt is voor desktop-computers. Het openen van deze omgevingen voor het Sociale Web brengt met zich mee, dat de instellingen (didactische) ondersteuning gaan geven aan Web 2.0-programma's zoals *Hives*, *Google Earth*, *YouTube* en *TeacherTube* en docenten en studenten gaan ondersteunen bij het zelf samenstellen van leer-materialen.

Ook nieuwe oplossingen voor kwaliteitshandhaving komen tot stand. De veelbelovende ontwikkelingen van internet – met Web 3.0 of het Semantische Web, dat als het ware met de gebruiker meedenkt en orde schept in de chaos aan informatie, waardoor het web verandert van een stelsel van losse documenten tot één grote database – zullen *e-learning* onmisbaar maken voor alle partijen in het onderwijs. En zullen samenwerking tussen onderwijsinstellingen over de grenzen heen onvermijdelijk maken.

GUUS WIJNGAARDS

Guus Wijngaards is lector e-learning bij Hogeschool InHolland. Hij nodigt als columnist voor de volgende Transfer uit: Ferry de Rijcke, coördinerend inspecteur hoger onderwijs en programmamanager ICT bij de onderwijsinspectie.

ONDERWIJS MOET OLIESTATEN
OMVORMEN TOT SLAGVAARDIGE
KENNISECONOMIEËN

Wie gaat het goud in de Golf oprapen?

Het kabinet heeft onderwijs in de Golfstaten bestempeld tot 'kansrijke sector'. Met andere woorden: daar zit handel in. Laten universiteiten en hogescholen zich inderdaad naar de Golf lokken?

'In de Golfstaten reiken de dromen letterlijk naar de hemel.' Zo luidt de eerste zin van een publicatie uit 2007 van de Economische Voorlichtingsdienst (EVD). Volgens het agentschap van het ministerie van Economische Zaken (EZ) zijn de straten in de Golfregio geplaveid met goud en liggen de kansen voor ondernemers er voor het oprapen.

Op zich is deze overheidsboodschap niet vreemd. Met tweederde van 's werelds hijskranen in actie, stampen Saoedi-Arabië, Bahrein, Oman, Qatar, Koeweit en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) al jaren alles uit de grond voor een hypermodern, exclusief en luxe leven. Geld speelt daarbij geen rol. Saoedi-Arabië en de VAE zijn, naast Israël, de belangrijkste Nederlandse exportmarkten in het Midden-Oosten. De Golfstaten samen waren in 2006 goed voor circa 5 miljard euro.

De steeds grotere vraag naar goed hoger onderwijs heeft het kabinet doen besluiten onderwijs in de Golf als 'kansrijke sector' aan te wijzen. Met andere woorden: daar zit handel in, en flink ook. Nederland moet mee gaan doen op de internationale onderwijsmarkt, die momenteel door

Amerikanen en Australiërs wordt gedomineerd. Dat is een flinke trendbreuk met de huidige cultuur, waarin geld verdienen met onderwijs formeel *not done* is.

Die trendbreuk betekent mogelijk nieuwe vormen van internationalisering. De vraag is echter of hogeronderwijsinstellingen zich inderdaad naar de Golf laten lokken om ondernemer te gaan spelen. Pakken instellingen de handschoen op om daadwerkelijk handel te gaan drijven?

Voor Nico Evers, beleidsmedewerker bij de Nuffic, is het antwoord op die vraag nog niet duidelijk. "Je kunt je afvragen of instellingen wel ondernemend genoeg zijn om aan die grote behoefte tegemoet te komen. Het vergt investeringen in tijd en geld om alle mogelijkheden te verkennen." Evers ziet de Nuffic vooral als *facilitator*. "De ambassades zijn naar ons toe gekomen met de boodschap: 'kom hierheen, er gebeuren hier spectaculaire dingen', EZ heeft onderwijs verklaard tot kansrijke sector en

nu is het aan de Nuffic om concreet te maken wat dat alles kan opleveren. Ik denk dat de instellingen, eenmaal geconfronteerd met de mogelijkheden zeker enthousiast zullen raken. Maar die interesse moet er wel zijn. Aan een dood paard gaan we niet trekken."

Erbarmelijke omstandigheden

Het achterliggende verhaal bij de grote vraag naar onderwijs in de schatrijke oliestaten is dat deze hun samenlevingen willen omvormen tot slagvaardige kenniseconomieën. De huidige welvaart komt voornamelijk uit de olie. Die is er nu nog volop. Maar de bevolking moet worden klaargestoomd voor de periode daarná. Dat wordt een hele omschakeling. Want dankzij de olierijkdom zit de maatschappij in de Golfstaten vreemd in elkaar. De 'nationals' zijn puissant rijk en worden van de wieg tot het graf in de watten gelegd. Buitenlanders worden ingevlogen om het werk te doen, welk werk dan ook. Dubai bijvoorbeeld heeft 1,3 miljoen inwoners, daarvan zijn er slechts 200.000 oorspronkelijke bewoners. Het land telt een half miljoen gastarbeiders

uit landen als Pakistan, India, Bangladesh en de Filipijnen. Deze groepen leven vaak onder erbarmelijke omstandigheden; mensenrechtenorganisaties spreken van moderne slavenhandel. In Saoedi-Arabië werd driekwart van de zelfmoorden vorig jaar gepleegd door gastarbeiders.

Om de maatschappij om te vormen, is goed onderwijs nodig. Met hoge snelheid worden dan ook universiteiten gesticht en verrijzen kennissteden zoals de Dubai Knowledge Village in de VAE. De bedoeling is dat de autochtone bevolking in de toekomst de banen gaat innemen die nu worden vervuld door buitenlanders. Dit proces wordt ook wel 'Saoedisering' genoemd, of 'Omanisering', 'Qatarisering', enzovoort.

Hoewel Amerikaanse en Britse topuniversiteiten al dependances hebben in de Golf, is er aan capaciteit groot gebrek. Om die reden stuurt Saoedi-Arabië alleen al jaarlijks 18.000 studenten de wereld in, volledig bekostigd met een overheidsbeurs. Waren

*"De ambassades zeggen:
kom hierheen, er gebeuren
hier spectaculaire dingen"*

De campus van Knowledge Village in Dubai.

vóór '11 september' de Verenigde Staten de populairste bestemming, inmiddels kijken de Golfstaten ook naar Europa. Zo ontvingen de universiteiten van Groningen en Maastricht vorig jaar voor het eerst tachtig Saoedische *full fee paying* studenten voor de opleiding geneeskunde.

Uit een steekproef van Nuffic-medewerker Evers blijkt dat Nederlandse instellingen in principe wel interesse hebben in de Golfregio. Maar ze zien vooral brood in de gebruikelijke studentenwerving. *Offshore education* – het werken met dependances overzee, wat in de Golf erg populair is – is in Nederland als fenomeen bijna onbekend.

Flexibeler

Als Nederlandse instellingen succes willen hebben in de Golf, moeten ze in elk geval leren zich wat flexibeler op te stellen. Dat is het advies van Johan Terwel, directeur van het Saudi Dutch Education Centre (Saudec). De zakenman bemiddelde afgelopen jaar voor de tachtig Saoedische geneeskundestudenten en had daar een hele kluit aan. Wat hem onder meer stoorde, was de strikte houding van de Nederlandse universiteiten. “De Saoedische overheid dacht bijvoorbeeld dat het Engels van de studenten goed genoeg was. Dat bleek niet het geval. Dat probleem hebben Amerikaanse en Britse universiteiten ook. Maar zij klagen daar niet over omdat het zo'n winstgevende business is.”

Het Nederlandse geklaag en de bureaucratie is wat zakenman Terwel stoort. “Het is niet moeilijk om hier geld te verdienen, maar je moet je wel flexibeler opstellen dan nu het geval is. Als je iemand in Nederland nodig hebt, heeft ie altijd net een vrije dag, terwijl toewijding aan de klant belangrijk is.”

De instellingen hadden zich verder wel iets meer in de positie van de studenten kunnen inleven, vindt Terwel. Van de Saoedi's, die nog nooit in het buitenland waren geweest, werd dezelfde manier van doen verwacht als van Nederlandse studenten. “Je moet je wel een beetje in een andere cultuur kunnen verplaatsen”, zegt hij. “Klantgericht denken, niet gemakzuchtig zijn. Een echte koopmansgeest, daar ontbreekt het aan. Dat is jammer, want in onderwijs en onderzoek kan Nederland echt als gidsland dienen. Er valt zoveel te doen.”

Terwels tip voor startende ondernemende instellingen: begin in Saoedi-Arabië. “Iedereen denkt dat ze naar Dubai moeten of andere kleine staatjes. Maar die kijken allemaal naar grote broer Saoedi-Arabië. Wil je op het Arabische schiereiland echt iets betekenen, begin dan daar. Als dat goed gaat, volgt de rest vanzelf.”

Een van de weinige Nederlandse instellingen die wel *offshore education* bieden in de Golfregio, is de voormalige Christelijke Hogeschool Nederland (CHN), sinds kort gefuseerd met de Hogeschool Drenthe tot de Stenden Hogeschool. De CHN heeft sinds 2000

een campus in Qatar en was daar een van de eersten. De hogeschool biedt, samen met de multinational Al Faisal Holding, opleidingen voor het hotelwezen aan. Diederik Krom is sinds drie jaar *dean* van de als private onderneming opgezette CHN University of Professional Education. Net als Terwel is hij afkomstig uit het bedrijfsleven.

De 'University' telt 425 studenten, waarvan vier op de tien 'Qatari national' zijn. Van het land dat 1 miljoen inwoners telt, worden slechts 150.000 mensen als autochtoon gezien. "Dan is 41 procent een relatief hoog percentage. De groep die daarna komt, omvat circa 10 procent en heeft de Egyptische nationaliteit", vertelt de 'ras-Amsterdammer' vanuit zijn kantoor in Doha. In totaal zijn er 38 nationaliteiten onder de studenten en het docentencorps is al multicultureel.

Gordijn in de klas

De man-vrouw-verhouding onder Kroms studenten is 'fifty-fifty'. "Vaak hebben ze hun hele middelbare-schoolperiode gescheiden les gekregen. Toen ik hier kwam, hing er nog een gordijn in de klas of moesten meisjes via een andere ingang de school in. Dat heb ik meteen afgeschaft." Formeel is er wel de mogelijkheid voor meisjes om gescheiden les te krijgen, maar Krom ziet dat liever niet. "Als ouders erover klagen, dan moeten ze hun zoon of dochter maar zo snel mogelijk van school halen."

Hoewel de Qatarese samenleving wordt gedomineerd door mannen, noemt Krom de sfeer tussen de seksen, anders dan in Saoedi-Arabië, 'ontspannen'. "Iedere vrouw kan hier doen en laten wat ze wil."

Wat Krom het meest versted heeft doen staan, is de 'ongelooflijke variëteit in mensen' waarmee je in Qatar moet kunnen omgaan en de enorme flexibiliteit die dat vraagt. Hij heeft wel een paar tips voor instellingen die ook iets in de regio willen ondernemen. "Als Nederlandse instelling moet je op een heel integere manier interesse hebben in het land

waar jij je programma gaat draaien, om zeker te zijn of dat wel aansluit. Wie zijn die studenten, wat is hun achtergrond, hoe leven ze en hoe communiceren ze? Dat betekent dat je flink aan de slag moet voordat je een *match* kunt maken. Anders stopt een student gewoon. Je moet zorgen dat je een goed contact hebt met de klant."

Iets te grote mond

De grootste les die Krom door zijn buitenlandse ervaringen heeft geleerd, is dat Nederlanders helemaal niet zo internationaal zijn als ze zelf denken. "Nederland heeft ontzettend veel te bieden, maar dat wordt niet goed vermarkt. In plaats van een iets te grote mond van hoe het allemaal precies moet, zou Nederland zich meer moeten aanpassen. Indirect zeg ik daarmee ook wat de CHN beter had kunnen doen." Verder hebben studenten in de Golf een voorkeur voor universiteiten uit de wereldtop-300. "Als je daar niet in staat, kun je het hier vergeten."

Terwijl Terwel en Krom hameren op goede communicatie, de noodzaak van klantgerichtheid en het Nederlandse tekort hieraan, kijkt Nico Evers, van de Nuffic, vooral naar de inhoud. Er zijn namelijk nog meer sectoren in de Golf die door EZ als kansrijk worden gezien. Naast energie zijn dat infrastructuur, creatieve industrie, water & milieu, transport & logistiek en financiële dienstverlening. "Je kunt elke kansrijke sector aan een opleiding koppelen. De kunst is om te zorgen dat je iets aanbiedt dat er nog niet is. Met *offshore in business* of IT maak je in Dubai weinig kans, dat is er namelijk al."

Volgens Evers kan Nederland hoge ogen gooien met het opzetten van *capacity building* en systemen. "Organisaties bouwen, compleet met accreditatieregels, daar is Nederland goed in. Dat is een goede manier om daar voet aan de grond te krijgen."

ORNELLA PORCU

WORKSHOP GOLFSTATEN OP JAARCONGRES NUFFIC

Op alle terreinen van internationalisering lijkt de Golf interessant: studentenwerving, *off shore education*, capaciteitsopbouw, samenwerking onderwijs en onderzoek.

Maar waar moet je op letten? Wat zijn de wettelijke kaders, de valkuilen en wat zijn de ervaringen van andere instellingen die al actief zijn in de Golf?

De workshop 'De waarheid over de Golfstaten: goud of klatergoud' gaat op al deze aspecten in. Meer informatie over het jaarcongres via www.nuffic.nl/jaarcongres.

‘Student moet eigen kracht zoeken’

Nederlandse studenten moeten individueel durven excelleren. Alleen dan zullen ze zich staande kunnen houden in de globaliserende wereld, zei hoogleraar Marijk van der Wende tijdens de Onderwijsparade van de Universiteit Utrecht.

Volgens Marijk van der Wende zouden Nederlandse universiteiten wat minder moeten investeren in groepswork. In plaats daarvan zouden ze zich meer moeten richten op het stimuleren van de individuele student. Dat zei Van der Wende begin maart tijdens de jaarlijkse Onderwijsparade van de Universiteit Utrecht (UU). De hoogleraar onderwijs en globalisering ging met haar lezing in op het thema van de dag: zin en onzin van internationalisering.

Wil Nederland de strijd met het buitenland niet verliezen, dan moeten de universiteiten volgens Van der Wende beter hun best doen om internationaal talent binnen te halen en eigen talent vast te houden. Bovendien moeten studenten beter worden voorbereid op internationale competitie.

Zoals op iedere andere universiteit, is internationalisering ook op de UU een zeer actueel thema. De

instelling doet het in vele *rankings* goed. Toch is er nog wel wat werk te doen, meent rector Hans Stoof: de UU doet het slecht als het gaat om het aantal buitenlandse studenten dat er colleges volgt. Maar het aantrekken van buitenlandse studenten is volgens Stoof geen doel op zich. Het is een middel om talent te trekken. “De vraag is vandaag hoe we het beste de internationale student bereiken.”

Volledig meedraaien

Van der Wende was er in elk geval duidelijk over dat een goede reputatie niet voldoende is voor een universiteit die aantrekkelijk wil zijn voor buitenlands talent. Dat talent moet volgens haar de gelegenheid krijgen om volledig mee te draaien aan een universiteit. Dus niet, zoals zij zelf eens had meegemaakt, een buitenlandse student verkiezen in een faculteitsraad en vervolgens alleen vergaderen in het Nederlands.

Naast kwaliteit is dus een internationale houding gewenst om talent uit het buitenland aan te trekken, maar wat heeft de Nederlandse student daaraan? Veel, legde Van der Wende uit. Zij voorziet dat de huidige student zich in de globaliserende wereld alleen staande kan houden als hij op internationaal niveau kan wedijveren met andere studenten. Daarvoor moet wel de mentaliteit van de gemiddelde Nederlandse student veranderen. “Nederlandse studenten scoren slecht als het gaat om het aantal studie-uren en het belang dat zij hechten aan hoge cijfers. Via het onderwijs moet die mentaliteit veranderen. We zijn misschien te veel doorgeschooten als het gaat om het geven van college in werkgroepjes. Studenten zijn niet meer gewend om individueel uit te blinken en uit te zoeken wat hun eigen kracht is. Maar dat moeten ze wel kunnen om internationaal mee te draaien.”

GWENDA KNOBEL

Rector Hans Stoof tijdens de Utrechtse onderwijsparade.

‘Gemotiveerde lui, die Indiërs’

Derk-Jan Statema (23) ging voor zijn studie bedrijfskunde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam naar India. Hij onderzocht hoe de leefomstandigheden in de sloppenwijken van Mumbai op een duurzame manier kunnen worden verbeterd.

“Ik volg de master *Entrepreneurship and new business venturing*. Ondernemerschap dus. Ik vind het fascinerend hoe je een bedrijf kunt opzetten en vooral, hoe je het tot bloei kunt laten komen en vitaal kunt houden. Creatief zijn en innovatief denken zijn daarvoor vereisten. Ik denk, zonder mezelf op de borst te willen trommelen, dat ik aan die voorwaarden voldoe. Op het moment ontwikkel ik met mijn broer een plan om horeca en supermarkten slim aan elkaar te koppelen. De fitnesses kan ik nog niet prijsgeven, maar ik denk dat ons idee zeker kans van slagen heeft. Daar kan ik oprecht blij van worden.

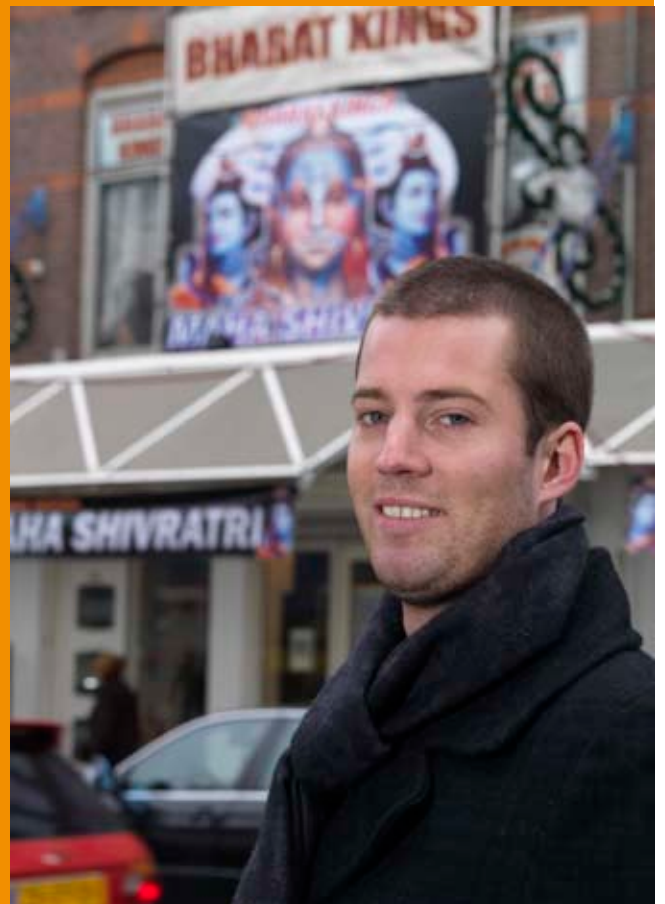
Toen een studiegenoot het plan opperde om een reis naar India te organiseren, was ik daar meteen voor te porren. De economie daar is natuurlijk *booming*, het gist er van de ondernemingslust. Dat wilde ik graag van dichtbij bekijken. Maar, ook al gaat het veel Indiërs beter dan voorheen, een groot deel van hen woont nog altijd in de sloppenwijken. Tegenwoordig weliswaar met tv en koelkast, maar wel met zijn achten op vier vierkante meter. De grond in Mumbai is gewoon te duur om ergens anders een goed, nieuw huis neer te zetten. Het doel van onze trip was daarom om, in opdracht van TNO, manieren te bedenken waarop je de leefbaarheid in de sloppenwijken kunt verbeteren op een duurzame manier.

Vuilnismannen

De inwoners van die wijken lopen dagelijks tegen drie belangrijke problemen aan: hoe kom ik aan schoon drinkwater, waar haal ik brandstof vandaan en hoe zorg ik dat mijn leefomgeving geen vuilnisbelt wordt. Vooral dat laatste is een *issue*: vuilnismannen staan in het kastensysteem onderaan de ladder, niemand wil met dat beroep worden geassocieerd.

Dus dumpt iedereen zijn troep op straat, in de ijdele hoop dat de overheid de boel laat opruimen. Ik zat zelf in het groepje dat een oplossing voor het drinkwaterprobleem moest verzinnen. Er waren ook Indiase studenten bij het project betrokken. Wat een gemotiveerde, serieuze lui! Die gedrevenheid werd uiteindelijk de basis van ons plan. Ervan uitgaand dat de Indiërs een *drive* hebben om vooruit te komen in het leven, bedachten we dat ze zelf zouden moeten investeren in een waterzuiveringsinstallatie in hun wijk. Als je aan iets meebetaalt, voel je je er immers verantwoordelijk voor. Dan zorg je dat het werkt en onderhouden wordt. Onze conclusie was: het geld is er wel, bij steeds meer mensen althans. Nu nog het besef dat ze dat kunnen aanwenden om hun gemeenschap te laten floreren.”

ANNEMIEKE BOSMAN

MBO ONTWIKKELT SPECIAAL
INTERNATIONALISERINGSBELEID
VOOR ALLOCHTONE STUDENTEN

Op stage in het land van je ouders

Universiteiten en hogescholen zijn niet de enige in het tertiair onderwijs die aan internationalisering doen. Ook mbo-scholen hebben er ervaring mee. Steeds meer scholen spannen zich actief in om buitenlandse stages te organiseren voor allochtone studenten.

Zodra Sezgin Kalleci binnenstapte bij zijn nieuwe stageplek in Turkije, viel hem het verschil met Nederlandse bedrijven op. “Mijn collega’s hadden direct een warme belangstelling voor me. Ik werd heel goed opgevangen”, zegt de derdejaars mbo-student van het ROC A12 college in Velp. Kalleci liep stage bij een Turks verzekeringskantoor in Antalya. “Er werd direct thee klaargezet. Mijn collega’s zag ik al snel als vrienden. We aten tussen de middag samen. Het was er heel gezellig.” Hij denkt er nog met heimwee aan terug.

“In Nederland gaan werknemers veel afstandelijker met elkaar om.”

Steeds meer mbo-scholen voeren specifiek beleid om allochtone studenten naar het buitenland te krijgen voor stage. Want is het voor autochtone mbo’ers al niet heel gebruikelijk om een tijdje naar het buitenland gaan, voor allochtone studenten is het helemaal uitzonderlijk. Veel allochtone ouders zien hun kinderen niet graag naar het buitenland vertrekken, zeker niet als het meisjes zijn. Toch wordt ook in het mbo steeds meer waarde gehecht aan internationale ervaring. En aangezien het mbo een hoog percentage allochtone studenten kent, zien steeds meer scholen aanleiding om speciaal voor deze groep buitenlandse stageprojecten op touw te zetten.

Ecabo, een kenniscentrum voor mbo-scholen, organiseert sinds twee jaar stages voor allochtone studenten in Turkije. Ecabo verzorgt stages voor zes ROC’s in Sittard, Maastricht, Eindhoven, Wageningen, Venlo en Velp. Stages in Turkije zijn een uitkomst voor studenten met een Turkse achtergrond, vindt adviseur Hans Kuczek. “De ouders kennen dat land goed en vinden het fijn als hun kind het ook leert kennen. En de studenten doen zo internationale ervaring op.”

Waardering voor Nederland

Dat laatste is heel belangrijk, benadrukt Jan Muijs. Hij is projectleider stages in Turkije bij ROC Aventus Apeldoorn. “De studenten zijn tijdens hun stage aangewezen op zichzelf. Ze leren veel dingen die niet op papier staan, zoals je aanpassen aan een andere cultuur.”

Zowel Muijs als Kuczek is het opgevallen dat veel studenten na afloop van hun Turkse stage meer waardering hebben gekregen voor Nederland. “Studenten van Turkse komaf denken vaak dat in Turkije alles beter is”, zegt Kuczek. “Maar ze hebben er nooit een bedrijf van binnen gezien. In Turkije worden veel langere dagen gemaakt. Negen tot tien uur werken op een dag is geen uitzondering.” Dat merkte ook Sezgin Kalleci. “Ik werkte vaak van half negen ’s ochtends tot half acht ’s avonds. Dat was wel heel lang. Maar omdat ik zo goed met mijn collega’s overweg kon, vond ik het niet zo vervelend.”

Wat hem eigenlijk meer stoorde, was dat hij in Turkije niet als Turk werd beschouwd. “Dat was niet altijd fijn”, vertelt de student. “In Nederland zien mensen mij als Turk, in Turkije als Nederlander. Omdat ik uit Nederland kom, gingen veel collega’s er bijvoorbeeld

van uit dat ik niet zou bidden. 'In Europa wonen alleen maar christenen en atheïsten', dachten zij. Toen ik meedeed aan het gebed, keken ze daar wel van op." Ook Mustafa Soyuyigit kijkt met gemengde gevoelens terug op de periode die hij doorbracht in het vaderland van zijn ouders. Voor zijn opleiding administratieve, juridische en zakelijke diensverlening bij ROC West-Brabant liep hij stage op een advocatenkantoor in Istanbul. Daar merkte hij dat de taal een struikelblok was. "Ik spreek wel Turks", zegt hij. "Maar ik had veel moeite met specifieke Turkse vaktermen in de advocatenwereld." Ook aan de hiërarchie op het advocatenkantoor moest hij wennen. "Collega's sprak ik aan met meneer. De baas werd als een koning behandeld. Dat zie je niet in Nederland."

Te anders

"Deze ervaringen zorgen voor een cultuurschok", legt Kuczek uit. "Daardoor krijgen de studenten meer waardering voor de informele omgang en het lagere aantal uren dat ze in Nederland moeten werken."

Soyuyigit en Kalleci zijn in elk geval niet van plan om in Turkije te gaan werken. "Mijn ouders denken erover om terug te gaan", vertelt Soyuyigit. "Maar ik wil er nu niet wonen. Ik miste mijn vrienden in Nederland heel erg. Ik voel me daar een onbekende." Ook Kalleci woont liever in Nederland. "Het leven in Turkije is me te anders. In Nederland zijn de sociale voorzieningen, zoals ziekenhuizen, veel beter. Dat vind ik belangrijk."

Ecabo legde de eerste contacten met Turkse bedrijven en instellingen drie jaar geleden. "In Turkije werken wij samen met Triada, een consultancybureau dat internationale contacten op het gebied van onderwijs en cultuur bevordert tussen Turkije en Europa", vertelt Kuczek. "Triada maakt een voorselectie van geschikte bedrijven. Vervolgens gaan wij zelf kijken of het bedrijf aan onze normen voldoet. Zo moet er een gemeenschappelijke taal zijn, die zowel door mensen in het bedrijf als door de Nederlandse docenten en de leerlingen wordt gesproken. Vaak is dat Engels of Duits. Verder letten we op dezelfde dingen als bij Nederlandse bedrijven: of de werkplek veilig is, of de leerlingen een beoordeling krijgen, of ze op hun niveau werken."

Muijs van ROC Aventus werkt vooral samen met het ministerie van Onderwijs in Ankara en de Turkse partnerschool Sisli Endestri Meslek Lisesi. Zij maken

de voorselectie van bedrijven. Aventus werkt vooral samen met bedrijven in Istanbul. Ecabo zit vooral in Antalya en Adana.

Kritisch

Ron Koster, coördinator internationalisering op ROC Eindhoven, werkt mee aan het project van Ecabo. Hij is kritisch over de gekozen regio's. "Ik vind het een goed initiatief om studenten in Turkije stage te laten lopen. Maar onze Turkse studenten willen graag naar de gebieden waar hun ouders vandaan komen, vooral Midden-Turkije. Ecabo biedt stages aan in het zuiden en zuid-oosten. Daar hebben mijn studenten niets te zoeken." Tot nu toe is één student van ROC Eindhoven naar Turkije toe geweest. "Maar dat was een autochtoon." Koster verwacht niet dat meer studenten zich voor de stages van Ecabo zullen aanmelden.

ROC West-Brabant zet momenteel stages op in Marokko. "Daar stages regelen is nog lastiger dan in Turkije, waar we ook projecten hebben", vertelt coördinator internationalisering Ruud Freund. "Turkije is kandidaat-lid van de Europese Unie, veel mensen

spreken er Engels en er zijn veel Westerse invloeden." Turkije ligt wat dat betreft een ronde voor op Marokko, meent Freund.

Toch wil de mbo-school ook contacten aanknopen in Marokko, vooral in het economisch zwakkere Rif-gebergte in het noorden, omdat veel Nederlandse Marokkanen

daar vandaan komen. ROC West-Brabant maakt daarbij gebruik van het netwerk van Marokkaanse medewerkers en de ouders van Marokkaanse studenten. "Binnenkort gaan we een week naar Marokko", vertelt Freund. "Daar bezoeken we bedrijven, scholen en de Kamer van Koophandel. Een Marokkaanse ouder organiseert de reis. Hij heeft daar veel goede contacten."

Het is heel belangrijk om de ouders erbij te betrekken, vindt Freund. "Dat maakt de kans veel groter dat ze hun kinderen op stage laten gaan en dat dit project slaagt." De school hoopt nog dit jaar de eerste stagiairs naar Marokko te sturen.

ROBERT VISSCHER

Dit is de derde aflevering van een vierdelige serie over internationalisering in het middelbaar beroeps onderwijs.

"De baas werd als een koning behandeld. Dat zie je niet in Nederland"

Selectie expat kan beter

Hoe selecteer je de juiste werknemer voor een functie in het buitenland? Psycholoog Stefan Mol promoveerde in december aan de Erasmus Universiteit Rotterdam op onderzoek naar methodes om expats te selecteren.

Stefan Mol: "Je wordt toch niet uitgezonden om je aan te passen"

Foto: Caro Benink

Stefan Mol studeerde psychologie aan de Universiteit van Amsterdam toen hij erachter kwam dat veel onderzoek naar *expatriates* gericht was op het aanpassingsvermogen van de persoon. Dat vond hij raar. "Je wordt toch niet uitgezonden om je aan te passen? Je wordt uitgezonden om te functioneren in een professionele werkomgeving. Ik ontdekte dat aanpassingsvermogen weinig zegt over de uiteindelijke prestaties van een werknemer in het buitenland."

De psycholoog kwam tot de conclusie dat het functioneren in het buitenland veel beter wordt voorspeld met de reguliere persoonlijkheidsdimensies, gangbaar in de arbeids- en organisatiepsychologie. Daarmee plaatst Mol *expats* in hetzelfde onderzoekskader als een 'gewone' werknemer. Wat hem betreft kan expatonderzoek dan ook per direct gestopt worden. "Het is de moeite niet waard", aldus Mol. "Expats zijn geen aparte klasse, geen homogene groep. Ze verschillen onderling zo sterk dat je al snel appels met peren aan het vergelijken bent. Een buitenlandse bankier in Hongkong heeft meer gemeen met andere bankiers dan met andere expats."

Koffieapparaat

Van de vijf gangbare persoonlijkheidskenmerken, de zogenaamde *big five*, bleken consciëntieus zijn en emotionele stabiliteit zeer goede voorspellers van het gedrag in het buitenland. Extraversie, vriendelijkheid en openheid voegden weinig tot niets toe aan de uitkomst van de voorspelling.

Volgens Mol is de selectie van expats in de praktijk trouwens vaak gebaseerd op nattevingerwerk. "Uit

ander onderzoek blijkt dat er dan vaak even bij het koffieapparaat wordt gevraagd of de collega niet wat zou voelen voor een betrekking in het buitenland. De formele procedures die volgen zijn er om een beslissing die al is genomen, te rechtvaardigen." De gebrekkige selectiemethoden zijn niet te rijmen met het financiële belang dat aan een expat wordt gehecht, zegt de psycholoog. "Ik heb gelezen dat expats gemiddeld tussen de 300.000 en een miljoen dollar per jaar kosten."

Intelligentie

Mol stelt dat intelligentie ook meespeelt. "Uit andere onderzoeken blijkt dat intelligentie de beste voorspeller is van de werkprestaties van reguliere werknemers, zeker voor managers." Uit zijn eigen onderzoek bleek een sterk positief verband tussen intelligentie en de werkprestaties van expats niet, maar dat kan Mol niet van zijn overtuiging af brengen. "Vanwege het gewicht van de verschenen literatuur kan ik concluderen dat intelligentie een prima voorspeller is van de werkprestaties. Dat geldt dus ook voor expats."

Op de vraag of zijn onderzoek daadwerkelijk kan bijdragen aan een betere selectie, kan Mol nog geen bevestigend antwoord geven. "Een concrete toepassing is zo te bedenken. Een webtool bijvoorbeeld, waarmee studenten kunnen meten of ze geschikt zijn voor een studie in het buitenland." Mol benadrukt nog even dat hij onderzoeker is. "Het toepassen laat ik aan anderen over."

GERBEN HOETINK

Het laatste woord op de driedaagse conferentie Knowledge on the move was aan minister Koenders van Ontwikkelingssamenwerking.

MINISTER KOENDERS SPREEKT VAN 'CRUCIALE CONFERENTIE'

'Nieuw begin' voor ontwikkeling

Tijdens de internationale conferentie Knowledge on the Move discussieerden wetenschappers, beleidsmakers en ontwikkelingswerkers over het Nederlandse beleid ten aanzien van ontwikkelingsgericht onderzoek. Dat beleid zal door de conferentie niet drastisch veranderen. Wel zijn aanscherpingen te verwachten.

"De bezoekers zijn erin geslaagd hun licht te laten schijnen over een groot aantal relevante thema's", constateert IOB-inspecteur Fred van der Kraaij tevreden na afloop van de conferentie *Knowledge on the Move*. Van der Kraaij verrichtte samen met Bram van Ojik, directeur van de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB), de aftrap van de conferentie, die eind februari werd gehouden. Dat was niet toevallig: aanleiding voor de driedaagse bijeenkomst was het rapport uit 2007, waarin de IOB forse kritiek uitte op de vernieuwingen in het Nederlandse beleid ten aanzien van ontwikkelingsonderzoek.

Van der Kraaij kijkt terug op een "levendig debat over de centrale onderwerpen uit de IOB-evaluatie". Tijdens de conferentie – georganiseerd door de Nuffic, de NWO-divisie WOTRO en het Institute of Social Studies – discussieerden de aanwezigen over de veranderende globale context voor ontwikkelingsgericht onderzoek. Daarbij werden drie invalshoeken onderscheiden: internationale samenwerkingsverbanden, de vertaalslag naar de maatschappij en capaciteitsopbouw. Op dat laatste onderdeel is volgens velen weinig winst geboekt. Berit Olsson van de Zweedse hulporganisatie SIDA bijvoorbeeld had graag dieper willen ingaan op onderwerpen die werden aange-

kaart. “Zoals de bijdrage die onderzoekers leveren aan de oplossing van het armoedeprobleem en de strategie achter een partnerschap voor capaciteitsopbouw in de allerarmste landen.” Olsson hoopt om die reden dat de conferentie een vervolg krijgt.

Nieuwe benaderingen

Jos Walenkamp, directeur kennis en innovatie bij de Nuffic, is dat met haar eens. Hij ziet nog volop kansen om het agendapunt capaciteitsopbouw verder te verdiepen.

Als lid van het *steering committee* van de conferentie was Walenkamp nauw betrokken bij de organisatie. Hij is tevreden over de resultaten. “De nieuwe benaderingen hebben me erg aangesproken: de serieuze aandacht voor partnerschappen, de communicatie over onderzoeksresultaten en de grotere meeropbrengst van onderzoek gericht op de onder-

gsonderzoek

lagen van de piramide.”

Joost Andriessen, directeur culturele samenwerking, onderwijs en onderzoek bij het ministerie van Buitenlandse Zaken, was blij met de brede opzet van de conferentie. “Daardoor was er volop gelegenheid om de stand van zaken op te maken en lijnen naar de toekomst te trekken.” Hij verwacht dat die lijnen nauw zullen aansluiten bij de visie van minister Koenders. “Hij stelt het belang van toegang tot kennis en van ondersteuning van innovatiesystemen centraal. Die visie, die uitstijgt boven de traditionele benadering van kennisoverdracht, werd volgens mij breed gedeeld.” Andriessen denkt overigens niet dat het makkelijk zal zijn om uit de vele aandachtspunten concrete conclusies te trekken.

Doelbewuste kill

De beleidsveranderingen die in de IOB-evaluatie grondig zijn geanalyseerd, waren op de conferentie nog volop onderwerp van discussie. Voorstanders van oud en van nieuw beleid gingen fel met elkaar in debat. Ook oud-minister Jan Pronk was niet te beroerd om de knuppel in het hoenderhok te gooien.

Hij beschreef de stopzetting van zijn onderzoeksprogramma's, de zogenaamde MMRP's (*Multi-annual, Multidisciplinary Research Programs*) als “een doelbewuste *kill*”. Dat de MMRP's niet de tijd kregen om de aanpassingen en verbeteringen door te voeren, kon de oud-bewindsman niet begrijpen. Nuffic-directielid Walenkamp beaamt dat een plotselinge stop van een programma een verkeerd signaal kan afgeven. “Het bleek goed nog eens voor iedereen te bevestigen dat een goede donor consistent is en dat het verstandiger is beleid geleidelijk aan te passen op basis van bevindingen dan het abrupt om te gooien.” Dat de fundamenten van het huidige beleid niet wezenlijk zullen veranderen, was na afloop van de conferentie een breed gedragen conclusie. Wel waren de deelnemers unaniem van mening dat de conferentie kan bijdragen aan een verscherping van het huidige beleid. Koenders stelde in zijn slotwoord dat hij vol verwachting uitzielt naar de uiteindelijke aanbevelingen van “deze cruciale conferentie”. De minister zei zich bewust te zijn van het belang van onderzoek aangaande concrete ontwikkelingsvraagstukken. “Kennis en onderzoek zijn essentieel in de ontwikkeling van effectief beleid aangaande het armoedevraagstuk”, stelde Koenders. Waarna hij zijn goedkeuring wat betreft de opzet van de conferentie liet blijken, middels een motto van auteur Remco Campert, gebaseerd op een uitspraak van De Gaulle: “*Politics is far too important a matter to be left merely to politicians.*”

Volgens de minister voor Ontwikkelingssamenwerking tekent de conferentie een nieuw begin voor ontwikkelingsgericht onderzoek. “We hebben sinds de befaamde Groningen-conferenties in 1989 en 1992 een lange weg afgelegd van de Ganuza-dilemma's tot aan ons huidige onderzoeksbeleid”, zei Koenders. “We richten ons niet langer enkel op onderzoek, maar op het ruimere begrip kennis en innovatie. Dit is makkelijk gezegd, maar in werkelijkheid was het een lang en – laten we eerlijk zijn – moeilijk proces. Het is mijn inschatting dat we betreffende de hervorming van onze interne kennisstructuur de juiste weg zijn ingeslagen, alhoewel ik mij realiseer dat we er nog lang niet zijn.” Wordt vervolgd dus.

GERBEN HOETINK

De publicatie met de aanbevelingen en conclusies van Knowledge on the Move wordt in september verwacht. Vrijwel alle toespraken, keynotes en papers zijn te vinden op www.knowledgeonthemove.nl.

“We zitten op de juiste weg, maar we zijn er nog lang niet”

Hogeschool werkt samen met

In de zeven jaar van hun bestaan zijn lectoraten – leerstoelen voor praktijkgericht onderzoek in het hbo – steeds internationaler gaan werken. Hogeschool InHolland zet, vanuit het lectoraat medische technologie in de oncologie, zelfs een geheel internationale masterstudie op.

Jarenlang werkte Ben Mijnheer al samen met buitenlandse universiteiten en instellingen, toen hij als klinisch fysicus in de radiotherapie was verbonden aan het Nederlands Kanker Instituut. Toen Hogeschool InHolland in Haarlem hem vroeg lector te worden, veranderde er weinig aan zijn internationale contacten. “Oncologie is een internationale wereld”, zegt Mijnheer, die nu twee jaar lector is. “In Nederland zijn maar een paar duizend professionals met radiotherapie bezig, variërend van artsen en fysici tot technici en laboranten. In dit vakgebied ben je dus gedwongen om over de landsgrenzen heen te kijken.”

Mijnheer is niet de enige lector die zich actief op het buitenland richt. De trend is zichtbaar bij steeds meer lectoraten en de onderzoeksgebieden die zij beslaan. “Inmiddels wordt naar schatting bij 80 procent van de lectoraten internationaal samengewerkt”, zegt Olof Wiegert, die zich bij de HBO-Raad veel met lectoraten bezighoudt.

Verspreid over Europa

De vakgroep van Mijnheer leert studenten onder meer de ingewikkelde bestralingsapparatuur voor kankerpatiënten onder de knie te krijgen. Omdat steeds meer mensen kanker krijgen en de technologie

Lector Ben Mijnheer: “In dit vakgebied ben je gedwongen om over de landsgrenzen heen te kijken”.

buitenlandse universiteiten

zich razendsnel ontwikkelt, is er veel behoefte aan goed opgeleide professionals, aldus Mijnheer. "Je wilt dat de allernieuwste apparatuur goed wordt gebruikt. Maar omdat de kennis van de nieuwste technologie en geavanceerde bestralingsapparatuur verspreid is over Europa, is internationale samenwerking noodzakelijk."

Daarom vatte Mijnheer het idee op voor een internationale master. Maximaal twintig studenten moeten vanaf augustus 2008 een tweejarig lesprogramma gaan volgen aan vijf onderwijsinstellingen: behalve InHolland zijn dat de universiteiten van Lissabon, Poznan, Dresden en Wenen.

InHolland lijkt – als enige niet-universitaire deelnemer – de vreemde eend in de bijt. Maar dat is niet zo, meent Mijnheer. "Wij staan Europees heel goed bekend. Geen enkele andere Nederlandse onderwijsinstelling heeft op dit moment een masteropleiding in radiotherapie. Wij voorzien in een behoefte. Specialisten en laboranten in ziekenhuizen zijn primair bezig met hun werk – het behandelen van kankerpatiënten. Ze hebben het te druk om cursussen te ontwikkelen."

Elk zijn eigen specialisatie

Elk van de vijf deelnemers in de masteropleiding heeft zijn eigen specialisatie, vertelt Mijnheer. "InHolland Haarlem is bijvoorbeeld heel goed in het opzetten van curricula. En samen met de drie Amsterdamse radiotherapie-instituten zijn we gespecialiseerd in planning en verificatie van geavanceerde bestralingsbehandelingen. In Dresden zijn ze heel ver met *molecular imaging*. Tegenwoordig proberen we na te gaan of we al op moleculair niveau kanker kunnen opsporen. Dat doen ze in Dresden door radioactief materiaal in te spuiten. Daarna meten ze waar minder zuurstof is. Dat kan een aanwijzing zijn voor een ongezonde weefselstructuur. Studenten van onze master leren in Dresden de theorie van deze methode en de praktijk. Ze werken mee aan proefjes met de experts in het gebruik van deze methode."

Mijnheer heeft niet het idee dat de deelnemende universiteiten op InHolland neerkijken omdat het een hogeschool is. "In Duitsland heb je ook *Fachhochschule* en in Engeland *polytechnic*

universities, dus daar begrijpen ze het systeem wel. Verder helpt het dat wij nu in het buitenland de naam *university of applied sciences* mogen voeren. De universiteiten kijken naar onze reputatie. Over het niveau van onze studenten, medewerkers en afgestudeerden zijn door niemand twijfels geuit." Wat betreft de nieuwe opleiding is de kogel trouwens nog niet helemaal door de kerk. Als alles goed verloopt, gaat de Europese master in augustus van start. Maar het college van bestuur van InHolland moet nog wel zijn zegen geven aan het project.

Gevoelig

Een andere kwestie die nog moet worden opgelost, is het diploma dat de studenten na afloop krijgen. Volgens Mijnheer is het de bedoeling dat afgestudeerden een *Master of Science*-graad krijgen. Hij realiseert zich dat dat gevoelig ligt, aangezien InHolland, als hogeschool, in principe zo'n titel niet mag uitreiken. "Het liefst zouden we een Europese mastertitel geven aan de studenten, maar dat is waarschijnlijk niet mogelijk. Een andere optie is dat een van de partneruniversiteiten het diploma uitreikt, zodat studenten alsnog de mastertitel krijgen. Maar daar moeten we nog goed naar kijken."

Verder moet er ook nog

Europese subsidie worden gevonden voor de master. "We hebben een paar jaar geleden 450.000 euro subsidie gekregen om het curriculum op te zetten", vertelt Mijnheer. "Die aanvraag verliep zonder al te veel problemen, mede door goede contacten in Brussel." De lector hoopt dat er ook voor de volgende fase weer subsidie in het vat zit. "Anders betalen studenten straks duizenden euro's per jaar voor de opleiding."

Aanleiding voor Europese subsidie is er volgens hem genoeg. "Dit opleidingsproject lijkt mij een uitstekend voorbeeld van wat je met Europese samenwerking kunt bereiken." Of de deelnemers universiteiten of hogescholen zijn, maakt volgens Mijnheer niet zo veel uit. "Als je de kwaliteit van de opleiding maar kunt garanderen."

ROBERT VISSCHER

"Dit opleidingsproject is een uitstekend voorbeeld van wat je met Europese samenwerking kunt bereiken"

NEDERLANDSE EN MALAGASSISCHE STUDENTEN

DOEN SAMEN ONDERZOEK IN MADAGASCAR

Samen onder één klamboe

Drie maanden verbleef de Nederlandse antropologiestudente Sara de Wit in een afgelegen dorpje in Madagascar. Samen met de Malagassische studente Carole Rabemanantsoa deed ze er onderzoek naar landrechten. Beide studentes blikken terug op een intensieve samenwerking.

Sara: “We waren allebei buitenstaanders in het dorp, dus we waren erg op elkaar aangewezen. Ik had Carole ook hard nodig, vanwege haar kennis van de Malagassische taal en de cultuur. Zonder haar was ik nergens geweest. Andersom kon zij mijn kennis van onderzoeksmethodes en veldwerk goed gebruiken.”

Carole: “De communicatie ging erg goed, want we spreken allebei Frans, en we konden het ook op het persoonlijke vlak goed vinden. Sara stelde zich heel open op tegenover de mensen in het dorp. Daardoor werden we snel geaccepteerd en gaven ze ons de informatie die we nodig hadden. En ik heb veel gehad aan de grote kennis van Sara over participatieve observatie.”

Sara: “Op een avond gingen we met de vrouwen uit het dorp naar de put om te baden. Eigenlijk wilde Carole niet mee, maar ik zei: ‘Kom, ga mee, dat is nou echt participatieve observatie.’ We hebben erg gelachen om mijn blanke huid die weerkaatste in het pikke-donker. Het was een magische ervaring.”

Carole: “Achteraf was ik ook erg blij dat ik toch was meegegaan. Het was heel leerzaam.”

Grondig voorbereid

Voor Carole was de onderzoeksstage een goede kans om vóór het afronden van haar master antropologie veldonderzoek te doen.

“Bovendien leek het me nuttig om samen te werken met een Nederlandse studente en te zien hoe zij onderzoek aanpakt.”

Sara: “Het thema landrechten interesseerde mij al langer. Wat is de betekenis van land voor verschillende sociale groepen, wat is de waarde ervan? Hoe wordt de toegang tot land geregeld? En hoe kan de regering daar rekening mee houden in het beleid? Tijdens lessen op de VU ben ik grondig voorbereid op dit onderzoek. Ik heb mijn onderzoeksvoorstel ook al ruim van tevoren geschreven. Toen ik dat voorstel na aankomst met Carole besprak, raakte zij zo enthousiast dat zij haar onderzoek ook hierop heeft gericht. Hoewel we niet exact hetzelfde onderzoek hebben gedaan. Ik heb gekeken naar de toegang tot land voor sociaal zwakkere groepen, vooral vrouwen.”

Carole: “Mijn onderzoek was er vooral op gericht om het concept grondeigendom te definiëren. Mensen in de dorpen weten niet precies wat dat begrip inhoudt.”

Sara: “In Madagascar wordt heel anders over bezit gedacht dan bij ons in het westen. Dorpelingen zien het land niet als hun eigendom. Zij spreken van toegang tot land, want het land behoort hun niet toe; het is van hun voorouders. Volgens de officiële wetgeving is dat overigens niet zo: iemand heeft recht op een stuk land, zodra hij daar tien jaar op heeft gewerkt.”

Erfrecht

Die wetgeving, vertelt Sara, geldt alleen voor mannen. Malagassische vrouwen hebben traditioneel geen erfrecht. “Zij erven dus geen land van hun ouders of man als die overlijden. Dat klinkt vreemd, zeker omdat het vooral de vrouwen zijn die het land bewerken. De traditie voorziet echter wel in zorg voor de vrouw. Als zij weduwe wordt, krijgt ze een stukje land van haar vader of broers. Maar door de bevolkingstoename is er steeds minder land beschikbaar en weigeren mannelijke familieleden land af te staan.”

Lees verder op pagina 30

‘Ga niet voor één enkele

*In het snel internationaliserende hoger onderwijs wordt de werving van buitenlandse studenten steeds belangrijker. Hoe vis je succesvol in de vijver met internationaal talent? Transfer praat met recruiters en geeft tips. In de zesde aflevering van deze serie **Marijke van der Kleij**, fair coördinator bij de Nuffic.*

Voordat Marijke van der Kleij bij de Nuffic ging werken, organiseerde ze beurzen voor een organisatie in de olie- en gasindustrie. Keiharde *business to business*, waarbij de beursbezoekers probeerden het onderste uit de kan te halen. “Bezoekers van dat soort beurzen komen doelgericht zakendoen”, vertelt Van der Kleij, die alweer bijna drie jaar bij haar vorige werkgever weg is. “Die beurzen worden ook gehouden met de bedoeling dat er contracten worden gesloten.”

Dat is bij onderwijsbeurzen niet het geval. Hier gaat het om informatieverstrekking en ook gewoon om aanwezig zijn. “Dat laatste klinkt misschien triviaal”, zegt Van der Kleij. “Maar bezoekers van buitenlandse onderwijsbeurzen verwachten niet anders dan dat de onderwijsinstellingen van naam op de beurs aanwezig zijn. Zij zien het als een soort kwaliteitsstempel.”

Spitsuur

De afgelopen maand was het spitsuur voor Van der Kleij. Maar liefst zes van de twaalf internationale onderwijsbeurzen die in het voorjaar worden georganiseerd, zijn in maart. Voor zover de Nederlandse deelname aan deze beurzen niet onder regie van een van de Neso-kantoren vallen, is de organisatie in handen van Van der Kleij.

De fair coördinator wijst op het belang van hogeroponderwijsbeurzen. Daar wordt nog wel eens geringschattend over gedaan: veel instellingen vinden het prijskaartje dat aan beursdeelname hangt, te hoog. En alle belangrijke informatie staat toch ook op internet? Dat mag zo zijn, maar volgens Van der Kleij wordt via een site toch vaak niet alles duidelijk. “De doorgaans al goed geïnformeerde studenten halen de ontbrekende informatie dan op de beurs. Daarbij speelt ook een rol dat ze de mensen van ‘hun’ school willen zien

en spreken.” Uit cijfers van de afgelopen jaren blijkt dat hogeroponderwijsinstellingen meer belangstelling krijgen voor deelname aan internationale onderwijsbeurzen. Ook het aantal beurzen en beursorganisaties in de wereld neemt toe. De kwaliteit van zulke organisaties is zeer wisselend en het valt niet altijd mee om vooraf te bepalen met welke organisatie het best kan worden gewerkt. India is een voorbeeld van een land waar het moeilijk is om de juiste beurs te vinden, vertelt Van der Kleij. “We kunnen en willen niet aan iedere bestaande onderwijsfair deelnemen. Het gaat om het potentieel van studenten in een land en de kwaliteit van de fairbezoeker. We moeten dus een selectie maken. Daarnaast spelen natuurlijk ook beschikbare middelen en tijd een rol. Om toch tot een juiste selectie te komen, vragen we de instellingen advies over het op te stellen jaarprogramma. Als instellingen daarnaast op eigen gelegenheid aan beurzen deelnemen, horen we altijd graag van hun ervaringen. Anderzijds zal de Nuffic ook meer informatie beschikbaar stellen over beursdeelnames.”

Veel geld verloren

Van der Kleij is ervan overtuigd dat het rendement van de deelnames aan internationale onderwijsbeurzen nog aanzienlijk omhoog kan. Zo gaat er volgens haar veel geld verloren als een buitenlandreis uitsluitend wordt ingezet om twee dagen op de beurs te staan. Zij adviseert om de beursdeelname onderdeel te maken van een uitgebreidere reis waarbij tevens bezoeken aan (partner)instellingen worden afgelegd, agenten worden opgezocht, alumni-bijeenkomsten worden georganiseerd en ga zo maar door. “Op die manier komt het kostenaspect van beursdeelname meteen in een ander licht te staan.” Ook de kwaliteit van de presentaties op de beurzen kan beter, vindt Van der Kleij. Zij vindt het vooral

Marijke van der Kleij, fair coördinator bij de Nuffic: “We kunnen en willen niet aan iedere onderwijsfair deelnemen”.

beurs op reis'

TIP 1

Maak het bezoek aan een buitenlandse onderwijsbeurs onderdeel van een uitgebreidere reis naar een bepaald land. Bezoek ook (partner)instellingen, agenten, alumnibijeenkomsten et cetera. Zo levert de buitenlandse reis meer op en worden de kosten voor de beursdeelname relatief lager.

TIP 2

Onderschat niet het belang van alleen al aanwezig zijn op een internationale beurs. Veel bezoekers zien het als een soort kwaliteitsstempel of een instelling op een beurs aanwezig is of niet.

zorgelijk dat er geen stijgende lijn is te zien in de manier waarop de kwaliteit van de presentaties zich ontwikkelt. Voor een belangrijk deel schrijft de fair coördinator dit toe aan onvoldoende voorbereiding bij de instellingen en gebrek aan aandacht voor de *follow-up* van de beurs.

Culturele kennis

Een andere oorzaak is volgens haar het feit dat veel instellingen voortdurend nieuwe – en dus onervaren – mensen naar de beurzen sturen. En dat terwijl de bezoeker juist steeds meer behoefte krijgen aan kennis van zaken en ervaring. De standhouders zijn dikwijls niet meer degenen die de beursdeelname binnen de instelling daadwerkelijk hebben gecoördineerd en er wordt onvoldoende overgedragen, weet Van der Kleij. “Dan zie je dat die standhouders voortdurend weer het wiel aan het uitvinden zijn of met gebrekkig beursmateriaal op pad worden gestuurd. Ook ontbreekt het hun aan ervaring of de culturele kennis over de manier waarop je mensen in andere landen tegemoet treedt.”

De heel basale *don'ts*, die bijna helemaal waren verdwenen, doen een herintrede op de beursvloer. Zoals bijvoorbeeld met te veel mensen tegelijk in de stand aanwezig zijn, of uitgebreid gaan zitten eten in de stand. “Of mensen vergeten dat je meer bereikt met een paar van onze klompjes dan met een kort lontje”, merkt Van der Kleij lachend op. Bij het oplossen van dit soort zaken ziet zij ook een rol voor de Nuffic. “Een van onze plannen is om ook zelf een cursus over het deelnemen aan beurzen te gaan aanbieden.”

JON VAN LANGEVELD

Vervolg van pagina 27

Samen onder één klamboe

Veel alleenstaande vrouwen leven daardoor in grote armoede. Niet alleen weduwen, ook vrouwen die door hun man in de steek zijn gelaten. Ze weten niet dat ze na tien jaar recht hebben op het stuk land dat ze al die tijd hebben bewerkt. Ik realiseer me nu hoe belangrijk het werk van een lokale organisatie is om vrouwen te helpen bij het verkrijgen van die rechten.”

Sara en Carole werden bij hun onderzoek gesteund door de lokale organisatie Fiantsoa. Deze non-gouvernementele organisatie houdt zich met landrecht bezig en ondersteunt het oprichten van zogeheten *guichets fonciers*. Dat zijn loketten in ieder dorp waar bewoners hun land kunnen laten registreren. Sara en Carole deden hun onderzoek in een van de dorpen waar Fiantsoa werkt. Ze werden begeleid door een lokale vrijwilliger.

Carole: “Ik ben me er pas tijdens deze onderzoeksstage van bewust geworden hoe belangrijk grond voor de bevolking is. Ik wil me tijdens het vervolg van mijn studie dan ook verder in het onderwerp verdiepen, ook in andere regio’s.”

Constant samen

Sara en Carole waren drie maanden lang constant samen. *Carole:* “We sliepen samen in een huisje en deelden samen één bed en één klamboe. Soms was het best lastig om zo intensief samen te werken met iemand die je eigenlijk helemaal niet kent. Er waren wel eens misverstanden en we hadden ook meningsverschillen. Maar we kregen al snel de gewoonte om elkaar elke avond de waarheid te zeggen. Als we ergens mee zaten, zeiden we dat op dat moment.”

Sara: “Dan vroegen we elkaar: hoe gaat het in het

De Malagassische student Carole Rabemanantsoa en de Nederlandse studente Sara de Wit werkten drie maanden samen in een klein dorpje in Madagascar.

leven, hoe gaat de samenwerking met mij en hoe gaat het met het onderzoek?”

Carole: “Als je zo dicht op elkaar zit, moet je niet ergens mee rond blijven lopen. Gelukkig hebben we wel allebei het karakter om elkaar open en direct de waarheid te kunnen zeggen. Op die manier werden kleine ergernissen snel uit de weg geruimd.”

Mailen en sms'en

Het veldwerk in Madagascar is Sara goed bevallen: “Dit smaakt zeker naar meer. Ik ben van plan vaker dit soort onderzoeken te gaan doen. Ik wil me na mijn afstuderen ook gaan inzetten voor Madagascar. Ik heb een stichting opgericht en wil daarmee aan ontwikkelingswerk gaan doen in de streek waar ik onderzoek heb gedaan. Zo zal ik altijd een band houden met Madagascar.” Ook met Carole houdt Sara een band: “We mailen elkaar of we sms'en.”

Carole: “Ik vind het erg fijn om contact te houden met Sara. Ik hoop ooit een keer naar Nederland te kunnen gaan om te studeren, zodat het echt een uitwisseling wordt. Maar dan moet ik wel eerst Engels leren. En er zal een beurs beschikbaar moeten komen. Helaas is het voor Malagassische studenten nog erg moeilijk om een beurs te krijgen voor studie in het buitenland. Dat is een drempel, jammer genoeg.”

MARIKEN STOLK EN JOHANNES ODÉ

ARMOEDE IN MADAGASCAR HEEFT ALLES TE MAKEN MET LANDBEHEER

Sara de Wit is een van de drie VU-studenten antropologie die in 2007 onderzoek hebben gedaan in Madagascar. Samen met de Malagassische Carole Rabemanantsoa verbleef ze in een klein dorpje aan de oostkust, in de omgeving van Manankara. Net zomin als Sara was Carole bekend in het dorp. De onderzoeksstage van Sara en Carole

was onderdeel van het onderzoeksprogramma dat de afdeling Sociale en Culturele Antropologie van de VU Amsterdam sinds 2005 uitvoert in Madagascar. Daarbij doen VU-studenten, samen met studenten van de universiteit in de Malagassische hoofdstad Antananarivo, onderzoek naar landbeheer. Dat onderwerp neemt een centrale plaats

in bij armoedevraagstukken in Madagascar. Kernvragen omtrent landbeheer zijn: van wie is het land, waarom is dat zo, wat zijn de gevolgen van het huidige beleid en wat zou er eventueel moeten veranderen. De ontwikkelingsorganisatie ICCO draagt bij aan het onderzoeksprogramma. Zij stelt beurzen beschikbaar voor Malagassische studenten. (MS)

AGENDA

In de serie *The European Policy Seminars* van de Academic Cooperation Association (ACA) wordt op **4 april** in Brussel een seminar gehouden over het nut en belang van internationale rankings. *International rankings and indicators: What they tell us en what they don't*. **Meer informatie via www.aca.be**

April
2008

Op **8 april** organiseert de Nuffic in schouwburg en congrescentrum Orpheus in Apeldoorn haar derde jaarcongres. Het ochtendprogramma bestaat uit een aantal workshops, 's middags staan een aantal lezingen en een discussie op het programma. Thema van dit derde jaarcongres is *Nederland sterker over de grens*. **Meer informatie over het programma, de workshops en aanmelding via www.nuffic.nl/jaarcongres**

De kunst van kwaliteit is de titel van het jaarcongres van de HBO-raad dat op **24 april** wordt gehouden in het World Trade Center in Rotterdam. De kwaliteit van het onderwijs staat centraal op deze dag. Sprekers zijn onder meer minister-president Balkenende, minister Vogelaar van Wonen, Wijken en Integratie en hoogleraar en auteur Paul Scheffer. **Meer informatie en aanmelding via www.hbo-raad.nl**

Van **25 tot 30 mei** vindt de zestigste conferentie plaats van de NAFSA, de Association of International Education, in Washington DC. De titel van de conferentie luidt: *Shaping the Future of International Education*. Achtduizend delegaties uit meer dan 100 landen worden verwacht. **Meer informatie via www.nafsa.org/annual_conference**

Mei
2008

Het Consortium of Eastern Indonesian State Universities (CEISU) houdt een *match making* conferentie voor belangstellenden van hoger onderwijsinstellingen op **2 juni** in Den Haag. Het consortium bestaat uit twintig universiteiten uit Oost-Indonesië. De *match making* conferentie werd voor het eerst in 2001 georganiseerd. Het doel van deze tweede bijeenkomst is om bestaande samenwerkingsverbanden te verstevigen en nieuwe activiteiten en vormen van samenwerking te initiëren. **Meer informatie via general@nesoindonesia.or.id**

Juni
2008

Van **15 tot 17 juni** vindt de jaarlijkse conferentie plaats van de Academic Cooperation Association (ACA) in Tallin. Titel van de conferentie is *Beyond 2010, Priorities and Challenges for Higher Education in the Next Decade*. **Meer informatie via www.aca-secretariat.be**

Fairs

Gulf Education and Training Exhibition
Dubai, Verenigde Arabische Emiraten 2 – 5 april

Ghedex 2008
Oman 7 – 9 april

Meer informatie via fairs@nuffic.nl

EU-Azië Platform

De Europese Commissie heeft een consortium, bestaande uit de Nuffic, Daad en European University Association (EUA), onlangs geselecteerd om het nieuwe Europese project EU-Asia Higher Education Platform uit te voeren in de periode 2008–2009. Het project heeft tot doel de samenwerking op het gebied van hoger onderwijs tussen Europa en Azië te promoten. Dit gebeurt onder andere door het uitwisselen van informatie, het ontwikkelen van *best practices* en het bevorderen van studenten en academische staf.

Het consortium zal vanaf het najaar 2008 workshops en seminars in Azië en Europa organiseren op het gebied van management, bestuur, decentralisatie, interregionale en institutionele samenwerking in kwaliteitsbewaking.

Een belangrijk deel van het Platform is de ontwikkeling van een website die academici de mogelijkheid biedt om alle relevante informatie over het project, Europees-Aziatische samenwerking in het hoger onderwijs en financieringsmogelijkheden te raadplegen.

Voor 2009 zijn twee Higher Education Fairs (EHFs) in Azië voorzien die gefinancierd worden uit dit project. Meer informatie is te vinden via http://ec.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation/higher-education/index_en.htm.

Een nieuw beeldmerk voor het Nederlands hoger onderwijs

www.nuffic.nl/branding